

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้ละเอียดและชัดเจน เพื่อนำไปสู่การศึกษาวิจัย ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร
2. องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร
3. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการศึกษาโดยส่วนรวม
4. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการเรียนการสอน
5. การพัฒนาหลักสูตร
6. ระดับการพัฒนาหลักสูตร
7. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
8. ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
9. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
10. ขอบเขตของการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
11. บทบาทของหน่วยงานที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต่อการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้"

Beauchamp (1964) กล่าวว่า "หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน"

ภิญโญ สาธร (2523) กล่าวว่า "หลักสูตร คือ โครงการเตรียมเด็กและเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมภายในขอบเขตของวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ"

กิติมา ปรีดีคัลก (2532) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้สอนโดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล"

ธำรง บัวศรี (2532) กล่าวว่า "หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้"

จ่ากนิษาม "หลักสูตร" ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ โครงการเตรียมเด็กและเยาวชน เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษา หรือแผนที่แสดงถึงจุดหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ตั้งไว้ และให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

2. องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบอย่างไร จะมีองค์ประกอบอย่างน้อยที่สุด 4 อย่าง คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

บุญมี เณรชอด (ม.ป.ป.) สรุปลองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางที่ชี้แนะว่าเรากำลังทำอะไรและจะดำเนินการในลักษณะใด เพื่อผลประโยชน์อะไร และจะติดตามผลโดยวิธีไหน
2. เนื้อหาของหลักสูตร คือองค์แห่งความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกระบวนการที่แปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งรวมถึงกิจกรรมหลัก 4 ประการ คือ การศึกษาหลักสูตร การวางแผนการสอน การสอน และการประเมินผลการสอน
4. การประเมินผลหลักสูตร เพื่อหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีอะไรเป็นสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลว ซึ่งมีขอบเขตวิเคราะห์ถึงตัวหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน และโครงการประเมินผลหลักสูตร

สมิทร คุณานุก (2533) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ช่าง บัวศรี (2532) กล่าวว่า iva หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (content and experiences) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
4. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน (instructional strategies) หมายถึง กระบวนการ

และวิธีการในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่น ๆ ตามจุดประสงค์และจุดหมายที่กำหนด

5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (instructional media and materials) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. การประเมินผล (evaluations) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอที่จะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมาย ซึ่งจะประกอบด้วย จุดหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะวิชา และจุดประสงค์ของการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบไปแล้ว และหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้

2. เนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

3. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และรวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

4. การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลตามที่หลักสูตรต้องการ

5. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอน

3. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการศึกษาส่วนรวม

สุมณ อมรวิวัฒน์ (2518) กล่าวว่า "หลักสูตรมีไว้เพื่อเป็นมาตรฐานในการกำหนดเกณฑ์กลางของการจัดชั้นเรียน เวลาเรียน และเนื้อหาที่เรียนให้เป็นไปตามหลักการเดียวกัน และมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน"

ถาวร บัวศรี (2532) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

เป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการนำเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา และเป็นการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน พร้อมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาโดยรวม ดังนี้

1. เป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียม และมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน
2. เป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติ ให้ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคำนึงการไปในทิศทางเดียวกัน
3. เป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

4. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการเรียนการสอน

จากการที่นักการศึกษาทั้งหลายให้ความสนใจของหลักสูตรว่า

1. เป็นมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ (Taba, 1962)
2. เป็นโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (สุมิตร คุณานุกร, 2520)
3. เป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่โรงเรียนแต่ละระดับแต่ละชั้นตามระยะเวลาที่กำหนด โดยประกอบด้วยเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์อันเนื่องมาจากเนื้อหา (บันลือ พฤษะวัน, 2522)
4. เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครูหรือโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะเกิดความงอกงามในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนทั้งทาง อารมณ์ และสังคม (พนัส หินนาคินทร์, 2524)

5. เป็นเอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล (กิติมา ปรีดีคัลก, 2532)

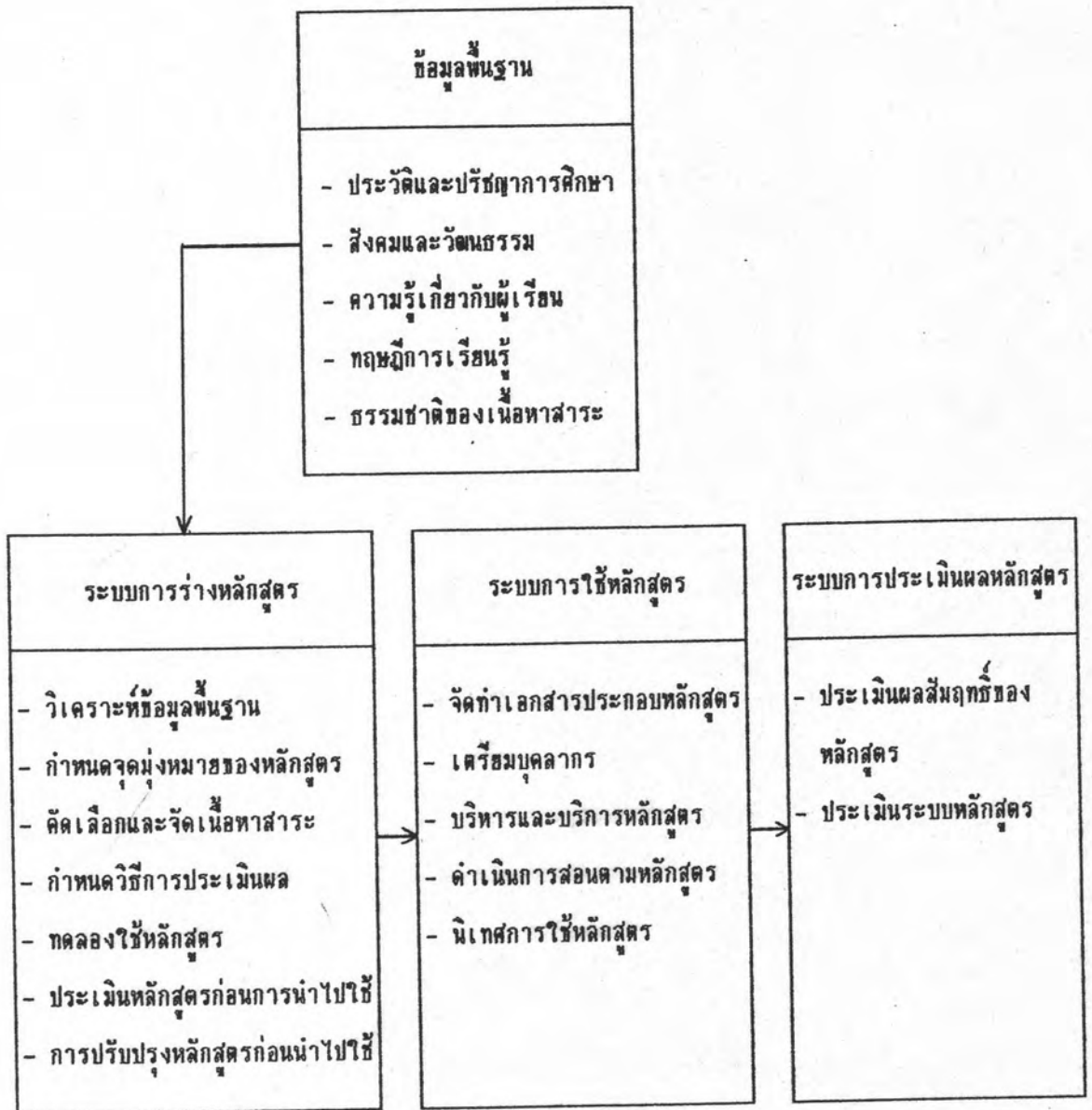
ความหมายของหลักสูตรดังกล่าวนี้ จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดมุ่งหมาย เนื้อหากิจกรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันหมด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และในการจัดการเรียนการสอนนั้น คือ การนำหลักสูตรไปแปลงเป็นภาคปฏิบัติจริง ๆ ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะได้ทราบว่าทิศทางของการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร การจัดการเรียนการสอน และจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร มีอะไรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุจุดหมายปลายทาง การตรวจสอบ ประเมินผล หรือสิ่งที่จะต้องปรับปรุงนั้นเป็นเช่นไร และจะต้องทำอย่างไร

5. การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนา มีความหมายอยู่ 2 ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้นและทำให้เกิดขึ้น ในการพัฒนาหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ (สังัด อุตราพันธ์, 2532)

ในการพัฒนาหลักสูตรจะหมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการการจัดทำหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจะเป็นการดำเนินการร่างหลักสูตรที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพของสังคม การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือก และการจัดเนื้อหาสาระและการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้ว เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้วจะเป็นขั้นของการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ตามลำดับดังแผนภูมิต่อไปนี้

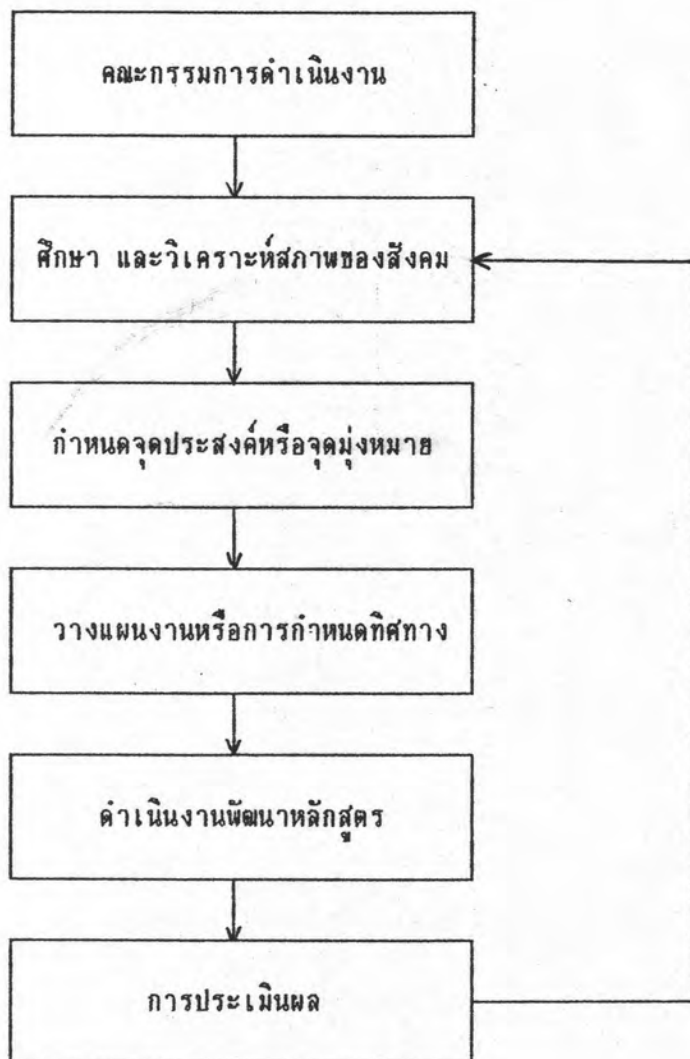
ระบบการพัฒนาหลักสูตร (สังัด อุทรานนท์, 2532)

ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี (2533) กล่าวว่า

องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรศึกษา วิเคราะห์สภาพของสังคมปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลมากำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร วางแผนงานหรือ กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ค่าเนื้องานพัฒนาหลักสูตร และประเมินผลหลักสูตร องค์ประกอบ ในทุก ๆ ส่วนของหลักสูตรจะมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และในการพัฒนาหลักสูตรจะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ จะต้องดำเนินงานเกี่ยวโยงและสัมพันธ์กันทั้งหมด ดังแผนภูมิต่อไปนี้

การพัฒนาหลักสูตร (ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี, 2533)

6. ระดับการพัฒนาหลักสูตร

สมิทร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร กระจายได้ถึง 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ จัดทำในลักษณะกว้าง ๆ และครอบคลุมทั้งประเทศ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาขยายและปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาขยายและปรับอีกครั้งให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของโรงเรียน
4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน เป็นการขยายและปรับหลักสูตรระดับโรงเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน (2533) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่ว ๆ ไป จะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. หลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรระดับชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการเลือกและปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรท้องถิ่นมาพิจารณาเพื่อเลือกและปรับในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน

อารี สัมหลวี (2515) กล่าวว่า การสร้างหลักสูตรมี 3 ระดับ คือ

1. ระดับชาติหรือระดับต้น ที่จัดทำในระดับกลาง ๆ และกว้างขวาง
2. ระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน โดยจัดให้สัมพันธ์กับลักษณะชีวิตในท้องถิ่น
3. ระดับห้องเรียน ระดับนี้ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถวัดผลว่าสอนให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงไร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่จัดทำไว้อย่างกว้าง ๆ และครอบคลุมสำหรับใช้ทั่วประเทศ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรแม่บทด้วยการขยาย และปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในเขตการศึกษาหรือจังหวัดนั้น
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรระดับท้องถิ่น ด้วยการขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน โดยคำนึงถึงรายละเอียดที่จะนำไปใช้
4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรระดับโรงเรียนด้วยการขยายและปรับให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น และมีความเหมาะสมกับผู้เรียน จนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

7. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

Ralph Tyler (1950) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. ความมุ่งประสงค์ทางการศึกษา (educational purpose) ที่สถาบันการศึกษาต้องการให้บรรลุมีอะไรบ้าง
2. การที่จะให้บรรลุตามความมุ่งประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น จะต้องจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง
3. ประสบการณ์ทางการศึกษา (educational experience) เหล่านี้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. เราจะทราบได้อย่างไรว่า ได้บรรลุตามความมุ่งประสงค์นั้น ๆ แล้ว

จากแนวคิดดังกล่าว จะนำไปสู่ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักการศึกษาในประเทศและต่างประเทศได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

Taba (1962) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา

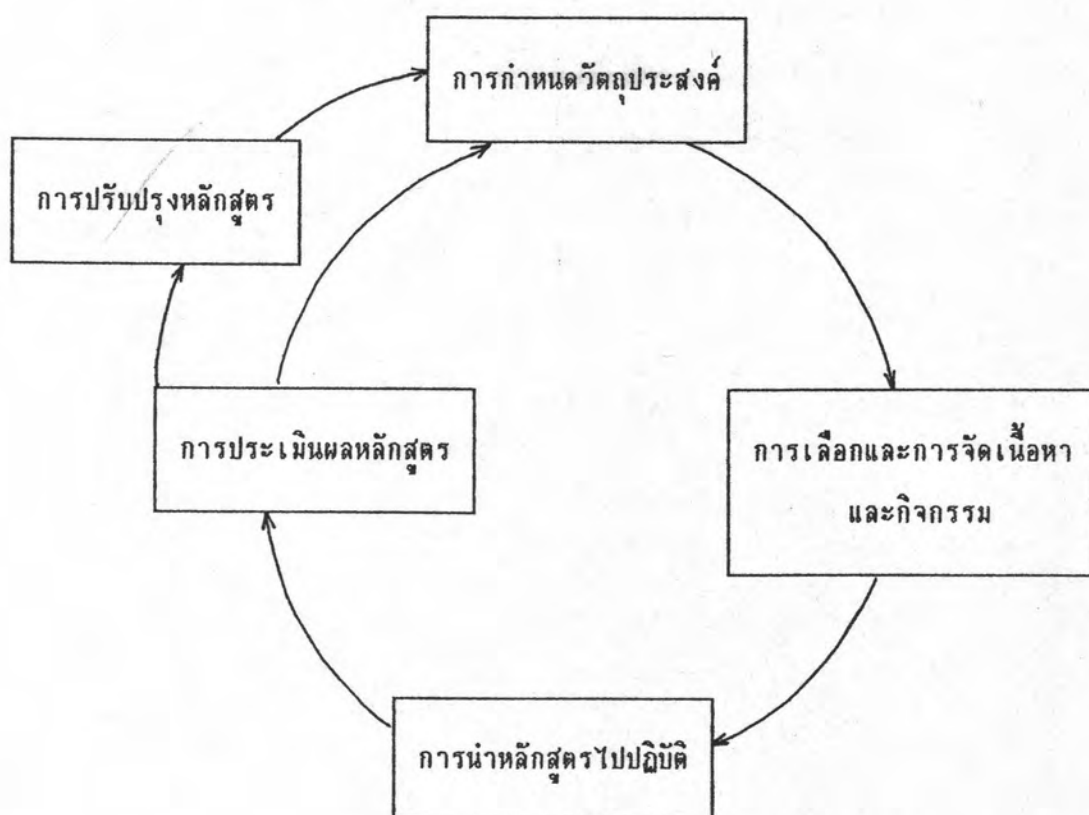
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
4. จัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

สุมิตร คุณานุก (2523) เสนอขั้นตอนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักร ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร (สุมิตร คุณานุก, 2523)

การพัฒนาหลักสูตรในความหมายของการจัดทำหลักสูตรแม่บท มีขั้นตอนดังนี้ (চারু
 ৰাৱী, 2532)

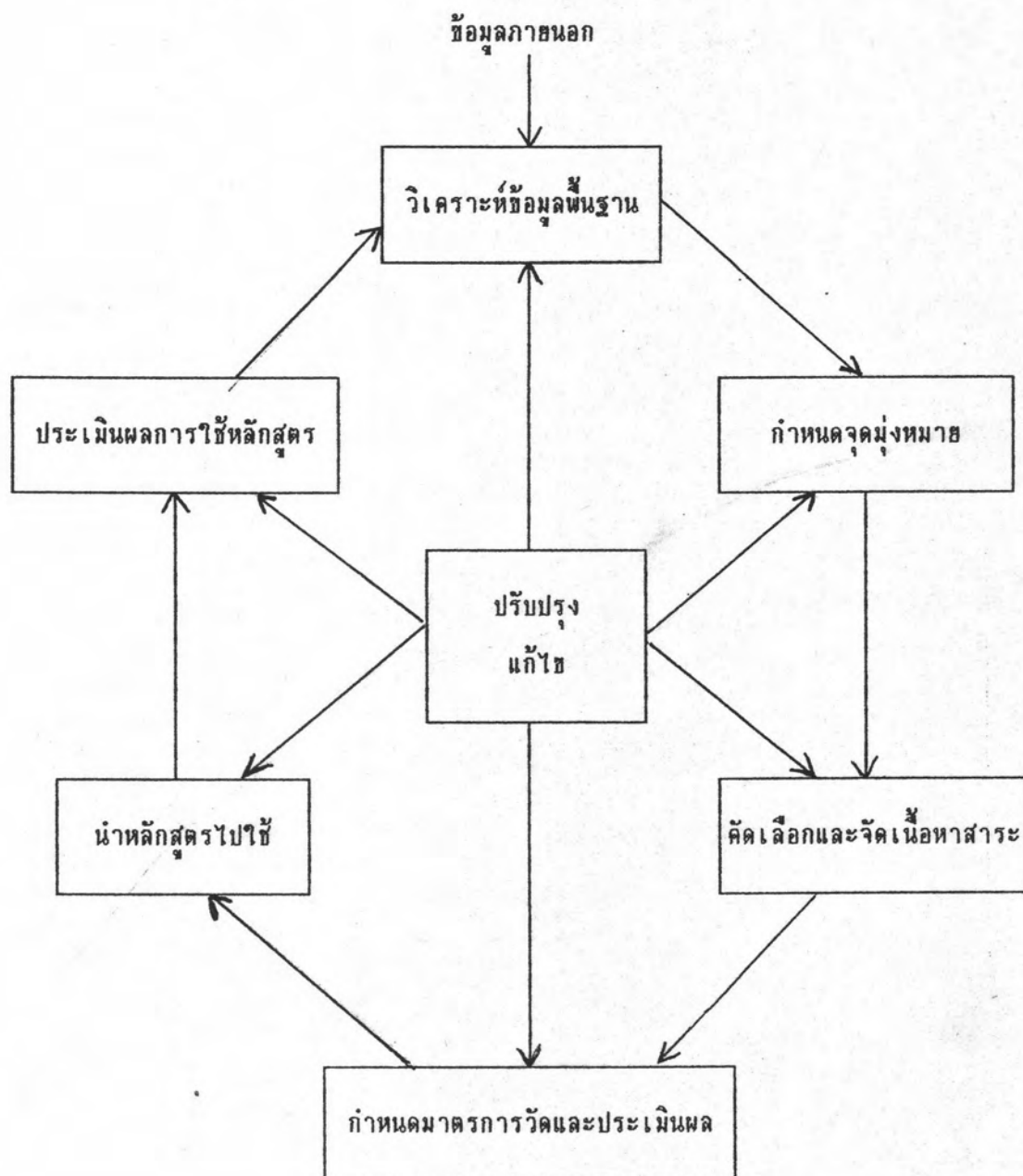
1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสิทธิภาพการเรียนรู้
8. การกำหนดศุขศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

สัจจ อุตรานันท์ (2532) ได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นวัฏจักร ดังแผนภูมิต่อไปนี้

วัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (สังคีต อุทรานันท์, 2532)

จากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและแนวคิดในการกำหนดชั้นตอน หรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาดังกล่าวนี้ จะพบได้ว่า

1. ความมุ่งประสงค์ทางการศึกษาที่สถาบันการศึกษาต้องการให้บรรลุนั้นได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งได้มาจากการสำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ต่อไป

2. ในการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ได้ตั้งไว้แล้วนั้นจะต้องดำเนินการคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้น

3. ลำดับต่อไปจะเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การจัดทำวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาในข้อที่ 2 มีประสิทธิภาพขึ้น

4. ลำดับสุดท้ายคือ การนำหลักสูตรไปใช้และการกำหนดวิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อที่จะได้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดให้กับผู้เรียนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

8. ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

หลักสูตรที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งย่อมจะมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมในช่วงเวลานั้น เมื่อเวลาเปลี่ยนไป สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาการและเทคโนโลยีเปลี่ยนไป จะมีผลกระทบต่อหลักสูตรทำให้หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในช่วงเวลาใหม่ได้ จำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป สังค อูทรานันท์ (2532) ได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

พร้อมทั้งเสนอวิธีการปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ผู้ดำเนินการได้แก่ ผู้บริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อผู้บริหารตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขอย่างใดแล้วก็จะประกาศให้ผู้ปฏิบัติได้ดำเนินการตาม

2. การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงจากล่างขึ้นบน ดำเนินการโดยเริ่มจากผู้ปฏิบัติ หรือผู้ใช้หลักสูตร ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา เท่านั้น วิธีดำเนินการอยู่ในลักษณะของการประชุมปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรหรือการเรียนการสอน

3. การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยวิธีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู โดยอาศัยหลักสูตรและเอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก การปฏิบัติงานในลักษณะนี้ศึกษานิเทศก์จะเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการปรับปรุงแก้ไขหรือเสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

4. การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยอาศัยกระบวนการฝึกอบรม คือการให้ความรู้แก่ครูประจำการโดยการให้การศึกษาหรือฝึกอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่ใช้อยู่ในให้มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแต่ละแห่งต่อไป

5. การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยวิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติ (action research) เพื่อให้ทราบข้อดี ข้อจำกัด ตลอดจนข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป วิธีดำเนินการในหลักสูตรของโครงการประเมินหลักสูตร

หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจากส่วนกลาง และเป็นหลักสูตรที่บังคับใช้ทั่วประเทศ เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะกำหนดไว้อย่างกว้างและครอบคลุมสำหรับประชาชนทั่วไป นักพัฒนาหลักสูตรในระดับนี้ไม่อาจประมวลเอารายละเอียดเกี่ยวกับสาระของความรู้และสภาพของชุมชนหรือท้องถิ่นแต่ละแห่งมาไว้ในตัวหลักสูตรได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่นำหลักสูตรแม่บทไปใช้ในระดับรองลงไป จะต้องนำไปขยายและปรับให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียน และชั้นเรียนต่อไป

9. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทมาขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในท้องถิ่นนั้น ๆ

สังค อุตราพันธ์ (2532) กล่าวว่าไว้ว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น อาจจะทำเนิการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ การดำเนินการทุกระดับหากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอนควรมีลำดับขั้นดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดทำคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงภายในสังคม ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรกลางหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมเน้นควรให้บรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตรกลางที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขั้นใหม่

ขั้นที่ 5 ดำเนินการให้หลักสูตรตามที่ได้ปรับขยายไว้แล้วโดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้ อย่างใกล้ชิดด้วย

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขั้นนั้นเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ขั้นที่ 7 ทำการปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าสมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขตรงจุดไหนจึงจะทำให้หลักสูตรเหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมส่วนรวมและสังคมท้องถิ่นให้มากที่สุด

สุมิตร คุ้มานกร (2523) ได้เสนอแนะขบวนการ และวิธีการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ ควรจะเลือกบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์หลาย ๆ ด้านเป็นกรรมการ และควรจะให้ครูร่วมเป็นกรรมการด้วย

2. การจัดตั้งอนุกรรมการ เพื่อแบ่งเบางานที่คณะกรรมการปฏิบัติอยู่และอนุกรรมการควรจะเป็นเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาประจำจังหวัด
3. การศึกษาและวิจัยเพื่อหาข้อมูล คณะกรรมการ และอนุกรรมการ ควรดำเนินงานหาข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับชาติ
 - 3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละเขตการศึกษา
 - 3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมาแล้วในอดีต
 - 3.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนของแต่ละเขตการศึกษา
4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น คณะกรรมการควรตกลงกันเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องรูปแบบของประมวลการสอน และเวลาในการดำเนินงาน
5. การประชุมเพื่อดำเนินงาน

กรมวิชาการ (2523) ได้เสนอกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. การศึกษา สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อสนเทศของท้องถิ่นเพื่อการศึกษา
 - 1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 1.2 ทรัพยากรมนุษย์ที่สร้างขึ้น
 - 1.3 ทรัพยากรมนุษย์
 - 1.4 สภาพปัญหาความต้องการในท้องถิ่น
 - 1.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 1.6 สภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
 - 1.7 สภาพปัญหาความต้องการและสภาพทั่วไปของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ฯลฯ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อสนเทศเพื่อการศึกษา นำผลมาเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.1 ความสำคัญของรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ
 - 2.1.1 ปัญหา ความต้องการ
 - 2.1.2 แผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 2.1.3 แนวโน้มความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม

- 2.2 ปัจจัยสนับสนุน^๕เกื้อหนุน
 - 2.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.2.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น
 - 2.2.3 ทรัพยากรมนุษย์
 - 2.2.4 สภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษา
3. การกำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน
 - 3.1 วัตถุประสงค์
 - 3.2 วัยของนักเรียน
 - 3.3 ความยากง่าย
 - 3.4 ความมากน้อยของเนื้อหาสาระ
 - 3.5 ความจำเป็น ความต้องการ ความถนัด ความสามารถของนักเรียน
 - 3.6 ความต้องการของผู้ปกครองท้องถิ่นและชาติบ้านเมือง
4. การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
 - 4.1 ลำดับและความต่อเนื่องกับรายวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาเดียวกัน
 - 4.2 ความสอดคล้อง ความสัมพันธ์กับรายวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาสาระในกลุ่มวิชาอื่น
 - 4.3 ลำดับ และความต่อเนื่องกับรายวิชา หรือเนื้อหาสาระในชั้นต้น
 - 4.4 ลำดับความต่อเนื่อง และความเป็นพื้นฐานสำหรับรายวิชา หรือเนื้อหาสาระในชั้นที่ส่งขึ้นไป
 - 4.5 น้ำหนัก ความสำคัญ คุณค่า ความยากง่าย และปริมาณ
5. การกำหนดความคิดรวบยอดหรือความคิดหลัก หรือผลรวมที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเรียนรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้นแล้ว
6. การร่าง "รายวิชา..." หรือ "เรื่องและเนื้อหาสาระ"
 - 6.1 แนวทางกระบวนการเรียนการสอน
 - 6.2 เนื้อหาสาระ
 - 6.3 วัตถุประสงค์เฉพาะของรายวิชา
 - 6.4 รหัสประจำรายวิชาในกลุ่มวิชา
7. การวิเคราะห์ ทบทวน ร่าง "รายวิชา..." หรือ "เรื่องและเนื้อหาสาระ"

8. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชานั้น ๆ
 - 8.1 ครู อาจารย์ ผู้สอน
 - 8.2 วิทยาการภายนอก
 - 8.3 สถานที่ประกอบการ
 - 8.4 อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้
 - 8.5 เวลา
 - 8.6 สภาพแวดล้อม ข้ออุปสรรค ข้อจำกัด ปัจจัยสนับสนุนส่งเสริม
9. การคำนึงถึงและการจัดสร้างปัจจัยองค์ประกอบเกื้อหนุนกระบวนการสอนรายวิชานั้น
 - 9.1 หนังสือเรียน สื่อ แนวการสอน
 - 9.2 เทคนิคการสอน กระบวนการเรียน
 - 9.3 การแนะแนว
 - 9.4 การวิจัย
 - 9.5 การวัดผล
 - 9.6 ข้อมูล ข้อเสนอแนะเสริม
 - 9.7 การนิเทศ
10. การนำ "ร่างรายวิชา..." หรือ "เรื่องและเนื้อหาสาระ" ไปทดสอบ ทดลอง หรือนำร่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสม

การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. จัดระบบข้อมูลพื้นฐาน
2. กำหนดความต้องการจำเป็นท้องถิ่น
3. กำหนดเป้าหมายจุดประสงค์การเรียน
4. จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหากิจกรรม
5. จัดทำแผนการสอน คู่มือ และสื่อ
6. ปรับปรุงและพัฒนา

10. ขอบเขตของการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ความมุ่งหวังของหลักสูตร

- ให้หลักสูตรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น

จุดสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตร ประการหนึ่งคือ

- เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่น คือ โรงเรียน จังหวัด กรมต้นสังกัดจัดการศึกษา ให้สอดคล้อง เกื้อกูลต่อชีวิตจริง และสภาพเศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่น

ดังนั้น ในการดำเนินการให้บรรลุตามความมุ่งหวังของหลักสูตร จะต้องดำเนินการอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ในท้องถิ่น เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมในท้องถิ่นของตน จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป แต่ไม่ละเลยที่จะเจาะลึกเรียนรู้ท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น จนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนเองได้ นักเรียนจะรักท้องถิ่น ไม่อพยพหลบหนีไปจากท้องถิ่นของตนเอง

2. จัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงต่อสภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นการดึงสภาพนอกโรงเรียนเข้าสู่การเรียนของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น

3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยในกระบวนการเรียนการสอน ทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

ลักษณะของหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้แก่

1. เป็นหลักสูตรสอดคล้องกับคำอธิบายในระดับประถมศึกษา
2. มีเนื้อหาสาระสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่น

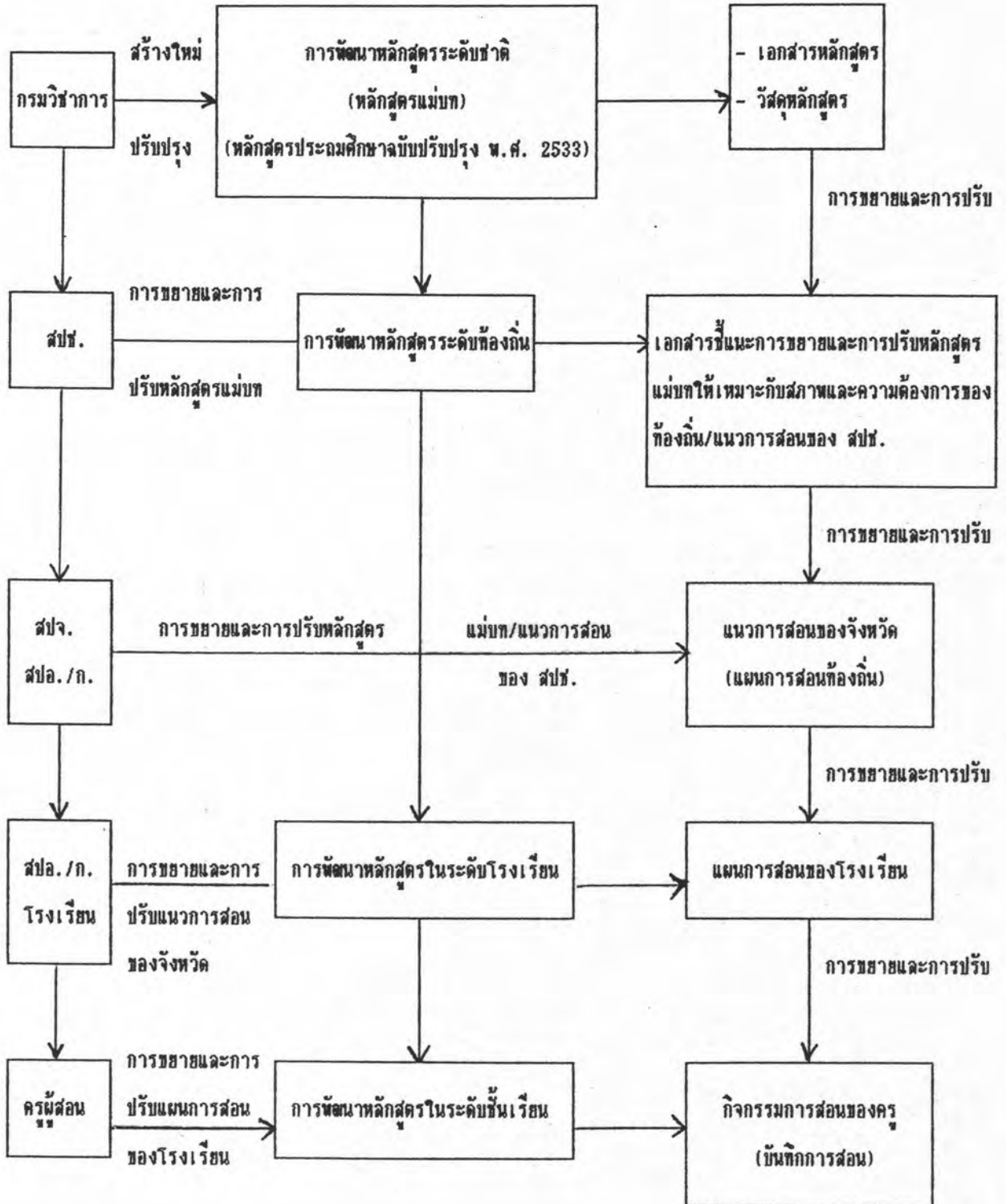
โดยเฉพาะ

3. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระชี้ให้เห็นถึงปัญหาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น

4. มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แพลน และแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น
5. มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น
6. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระสนองความต้องการของนักเรียน
7. มีวัตถุประสงค์จะให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง รักท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

ระดับการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 จัดทำเป็นแผนภูมิที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับหลักสูตรที่ขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพ
และความต้องการของท้องถิ่น

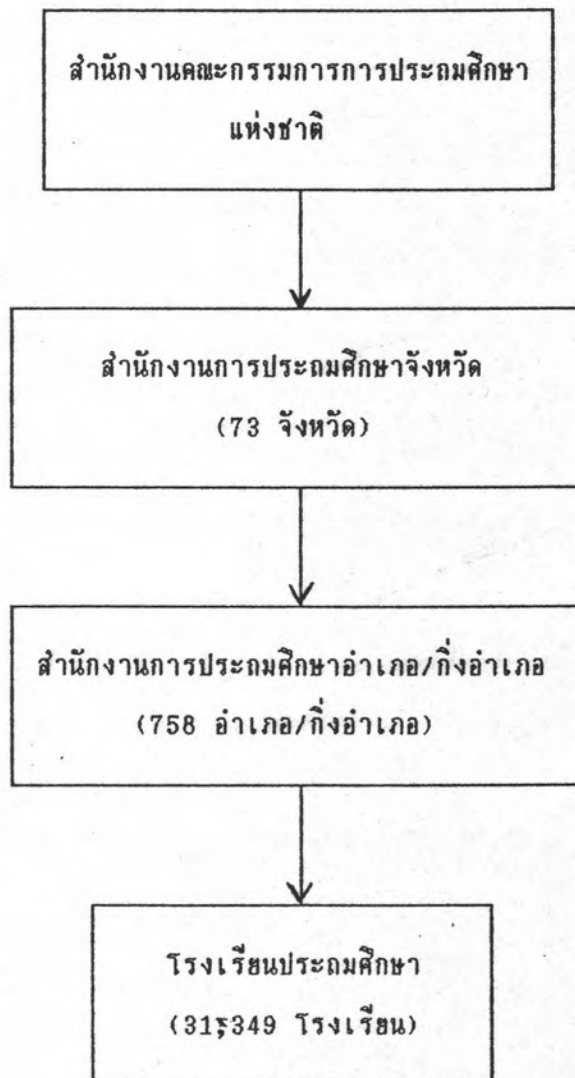
11. บทบาทของหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ต่อการพัฒนา

หลักสูตร

แสดงเป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

โครงสร้างการบริหารการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

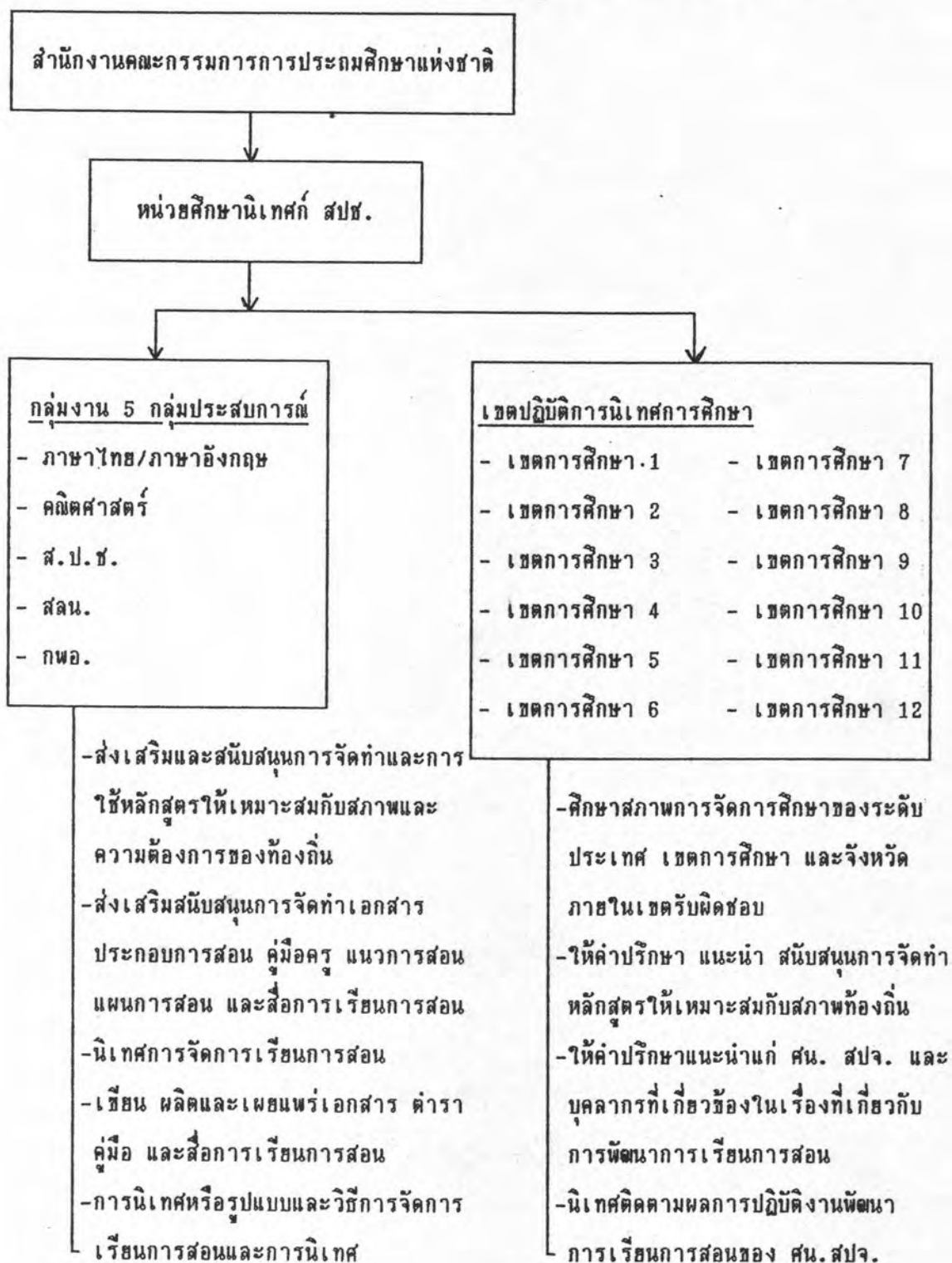
โครงสร้างทางการบริหาร

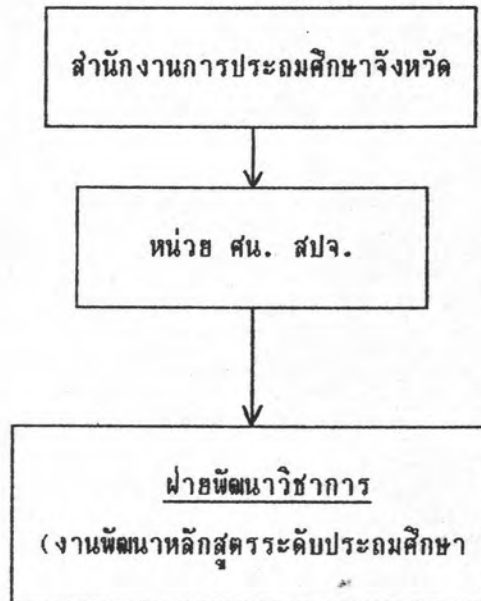
โครงสร้างทางการบริหารการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (หน่วยงานในระดับกรม)

2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด (หน่วยงานในระดับท้องถิ่น)

- ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร
- ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น
- พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
- จัดประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแก่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ศึกษานิเทศก์ โรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มประสบการณ์ในระดับกลุ่มโรงเรียน หรือผู้บริหารโรงเรียน
- ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรโดยการเป็นวิทยากรหรือให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับหลักสูตรแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- นิเทศติดตามการใช้หลักสูตรของโรงเรียน

3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ (หน่วยงานในระดับท้องถิ่น)

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

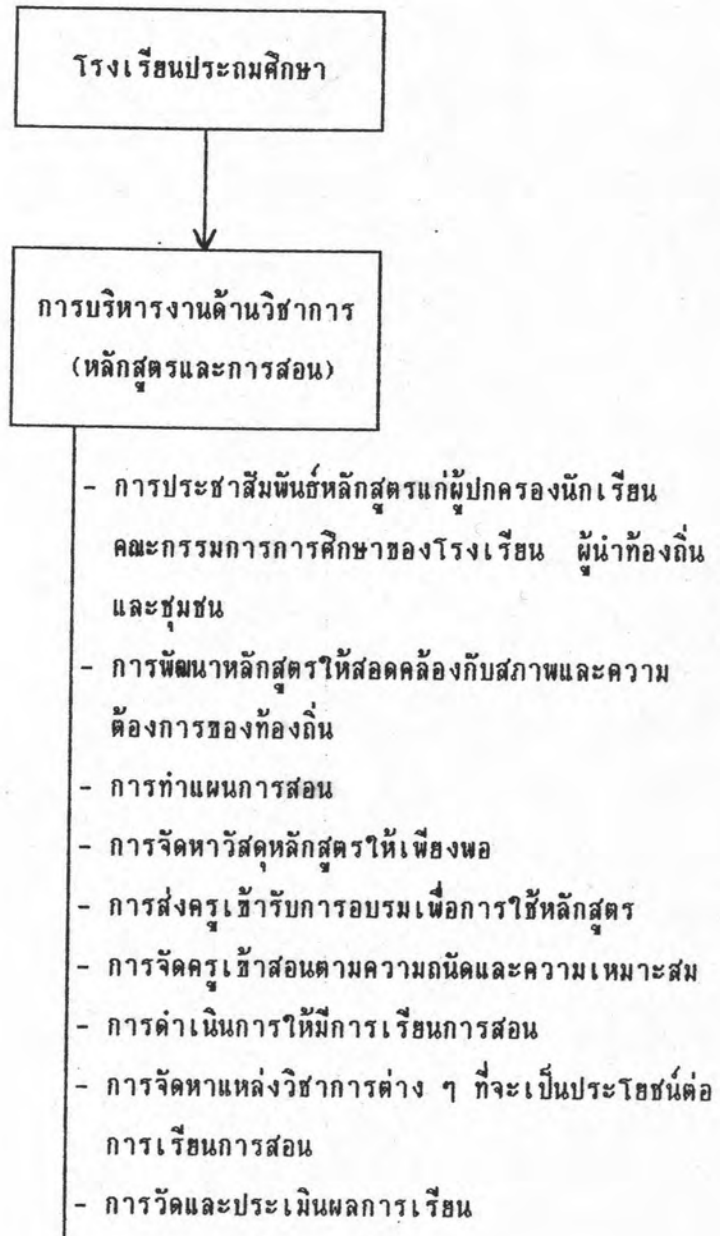
หน่วย ศน. สปอ./ก.

ฝ่ายพัฒนาวิชาการ
(งานพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษา)

- จัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านหลักสูตรประถมศึกษา
- ให้คำปรึกษา สาธิต แนะนำเรื่องการใช้หลักสูตร แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร
- ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน ผลิตเอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
- ร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

4. โรงเรียนประถมศึกษา (เวทีของการพัฒนาหลักสูตร (Arena for curriculum Development Beauchamp, 1968 อ้างใน สมิตร คุณานุกร, 2533))

12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรุณ บุญสวัสดิ์ (2522) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเป็นไปได้ในการดัดแปลงหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษาที่จะปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมีดังนี้

กลุ่มทักษะ

- 1) การสอนมาตราขั้ว ตัว วัด
- 2) การดัดแปลงโจทย์คณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1) อาหาร และโภชนาการ	2) สุขภาพและอนามัย
3) การสาธารณสุข	4) ประชากรศึกษา
5) การใช้บริการและการสื่อสาร	6) ความเป็นธรรมในการทำงาน
7) ประวัติของชุมชน	8) การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1) ประเพณีทั่วไป	2) ศิลปะของเชียงใหม่
3) ค่านิยมที่ควรรักษา	

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

1) การปรับปรุงการทำนา	2) การปรับปรุงที่ดิน
3) การทำสวน	4) การทำไร่
5) การพัฒนาอาชีพ	
6) การเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวด้านการเกษตร	
7) การเลี้ยงสัตว์	8) การสำรวจสภาพท้องถิ่น
9) การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	10) อุตสาหกรรมในครอบครัว
11) งานปั้น	12) งานเสื้อผ้า

ถาวร ชูชีพ (2521) ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่า เนื้อหาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นต่างกัน ผู้ใช้หลักสูตรจะต้องขยายและปรับเนื้อหาตามลักษณะของท้องถิ่นมากขึ้นแตกต่างกันเช่นเดียวกัน

อุตสาหกรรม พาสกุล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูประถมศึกษาเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มประสบการณ์ที่สามารถปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในระดับน้อยไปจนถึงมาก ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในบางเนื้อหา กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มประสบการณ์พิเศษทางด้านอาชีพในท้องถิ่น

จากงานวิจัยดังกล่าว จะพบได้ว่า ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรในระดับต่าง ๆ จะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทให้ชัดเจน แล้วจัดทำเป็นแนวการสอน ด้วยการขยายและปรับเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น แล้วนำไปสู่การจัดทำแผนการสอนในระดับจังหวัดและโรงเรียน และลงสู่การจัดกิจกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนต่อไป

ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2518)

